OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Osaamisunioni, perustaitoja koskeva toimintasuunnitelma ja STEM-aineiden opetusta koskeva strateginen suunnitelma

18.9.2025

Kasvatus, koulutus, osaaminen
Johtaja Jarkko Niiranen
Opetushallitus

Osaamisperusta ja perustaidot

- Osaamisperusta muodostuu korkealaatuisesta koulutuksesta ja perustaitojen osaamisesta.
- Se kehittyy jatkuvasti yksilön, yhteisön ja toimintaympäristön vuorovaikutuksessa.
- Sisältää jatkuvaa oppimista ja oman osaamisen päivittämistä, kykyä soveltaa tietoa eri tilanteissa, kykyä toimia osana tiimiä ja yhteisöjä. Vaatii motivaatiota ja uteliaisuutta, jotta halu kehittyä pysyy yllä.
- Tähän samoin kuin perustaitojen opetukselle Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 antavat edelleen vankan perustan. Osaamisen perustaa rakentavat osaltaan myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.
- Perusopetuksen äidinkieli ja kirjallisuus sekä matematiikka -oppiaineiden lisäksi perustaitoja opitaan osana kaikkien oppiaineiden opetusta, sillä lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisen ajattelun taitoja sovelletaan laajalti kaikissa perusopetuksen oppiaineissa.
- Perustaitojen käsitettä on tarpeen laajentaa, mm. Digitaalisiin taitoihin ja elämäntaitoihin.

Monilukutaito ja laaja-alaiset taidot

- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvatut seitsemän laaja-alaisen osaamisen aluetta tukevat perustaitojen oppimista.
- Monilukutaidon kehittäminen eri oppiaineiden opetuksessa ottaa huomioon sen, että jokaisessa oppiaineessa opetellaan sen tiedonalan omaa kielenkäyttöä, lukutaitoa ja tekstien tuottamista.
- Käsite monilukutaito yhdistää erilaiset lukutaidot kirjoitettujen tekstien lukutaidoista matemaattiseen lukutaitoon ja edelleen visuaaliseen lukutaitoon: kulttuurinen ja kriittinen lukutaito sisältyvät.
- Monilukutaito edistää osaltaan myös aktiivista kansalaisuutta, vuorovaikutusta ja yhdenvertaisuutta, mahdollistaen täysivaltaisen osallistumisen yhteiskuntaan.
- Monilukutaidon kehittymistä tuetaan erityisesti kielitietoisen opetuksen avulla.

Digitaaliset taidot oppimisvälineinä

- Digitaaliset taidot kehittyvät opetussuunnitelman perusteiden mukaan suunnitelmallisesti osana laaja-alaista osaamista ja oppiaineiden tavoitteiden mukaista opetusta.
- Digitaalista osaamista ei voida nähdä erillisenä osaamisen saarekkeena, vaan se liittyy ja nivoutuu muihin laaja-alaisen osaamisen alueisiin, erityisesti monilukutaitoon. Digitalisoituva yhteiskunta ja teknologian kehitys edellyttävät myös taitojen päivittämistä ja luovat uusia osaamistarpeita, esimerkkinä nopeasti kasvanut tarve tekoälyn lukutaidolle.
- Kehittyvät taidot antavat oppilaille keinoja löytää erilaisia tapoja oppia ja ilmaista itseään, toteuttaa luovuuttaan, keksiä, motivoitua, tuottaa sisältöjä, näyttää osaamistaan ja olla vuorovaikutuksessa. STEAM-opetus on erinomainen esimerkki siitä, kuinka digitaaliset taidot ja menetelmät löytävät luontevan paikkansa osana isompaa, monitieteellistä ja -taiteellista kokonaisuutta. STEAM-opetusta tulisi vahvistaa kansallisesti.
- Haasteena Suomessa on edelleen oppilaiden yhdenvertainen mahdollisuus digitaalisen osaamisen kartuttamiseen.

Arviointiosaaminen ja maamerkit

- Opettajien arviointiosaamisen kehittäminen edellyttää
  - koulutusta ja perehdytystä
  - käytännön toimintaa ja hyvien mallien jakamista
  - itsereflektiota ja saadun palautteen hyödyntämistä, myös kriittistä tarkastelua
  - yhteistyötä ja verkostoitumista
  - jatkuvaa oppimista ja osaamisen päivittämistä muuttuvien toimintaympäristöjen mukaan.

- Arviointia tuetaan usein osaamisen kuvausten tukemana, mutta niitä olisi tarpeen täydentää eri tasoisen esimerkkisuoritusten (ns. maamerkkien) avulla. Maamerkit havainnollistavat osaamisen kuvauksia. Kriteerit ja maamerkit yhdessä lisäävät arvioinnin johdonmukaisuutta, läpinäkyvyyttä ja vaikuttavuutta. Niiden avulla opettajat voivat mm. kalibroida omaa arviointiosaamistaan.

Lukutaitostrategian toimeenpano

- Kansallinen lukutaitostrategian (2021, Opetushallitus) visio "Suomi maailman monilukutaitoisin maa 2030" tavoittelee yhteiskuntaa, jossa lukutaidon merkitys tunnustetaan laajasti kaikilla aloilla ja jokainen saa tukea ja vahvistusta omalle lukutaidolleen läpi elämän.
- Lukutaitostrategian toimeenpanoa on toteutettu vuosittain n. 1 miljoona euron määrärahalla Opetushallituksessa seuraavin toimin:
  - Kansallisen lukutaitoverkoston toiminnan koordinointi (mm. Kirjastoyhteistyö)
  - Osa-ohjelmat tukemassa eri-ikäisten lukutaidon kehittämistä: Lukeva varhaiskasvatus, Lukeva koulu, Lukeva kunta
- Jatkuvan lukutaitotyön tukeminen edellyttää pysyvää rahoitusta.
- Lukutaito-ohjelman liittäminen osaksi *EU literacy coalition* -toimintaa on kannatettavaa.

LUMATE strategia toimeenpano

1. Toimintamallien pilotointi ja jakaminen: Suomi voi toimia mallimaana LUMA-osaamisen kehittämisessä. LUMA(TE) strategian konkreettiset toimenpiteet (esim. opettajien täydennyskoulutus, LUMA-verkosto) tarjoavat testattuja malleja, joita voi skaalata EU-tasolle.
2. Tutkimusperustainen kehittäminen: Suomen strategia nojaa vahvasti tutkimukseen ja näyttöön perustuvaan kehittämiseen. Tämä tukee EU:n tavoitetta evidenssipohjaisesta politiikasta ja voi tarjota dataa ja arviointimenetelmiä EU:n seurantaan.
3. Koulutuksen läpileikkaavuus: Suomen strategia kattaa koko koulutusjärjestelmän varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Tämä tukee EU:n tavoitetta elinikäisestä oppimisesta ja osaamisen jatkuvasta kehittämisestä.

LUMATE strategia toimeenpano

4. Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus: Strategiassa painotetaan alueellista tasa-arvoa ja saavutettavuutta, mikä tukee EU:n pyrkimystä sosiaaliseen inkluusioon ja osaamisen jakautumiseen kaikissa jäsenvaltioissa.
5. Kansainvälinen yhteistyö: Suomen LUMA(TE)-strategia kannustaa kansainväliseen verkostoitumiseen ja yhteistyöhön. Tämä tukee EU:n tavoitetta rajat ylittävästä osaamisen liikkuvuudesta ja yhteisistä kehittämishankkeista.
6. Digitaalisuus ja teknologinen osaaminen: Strategiassa korostetaan digitaalisia oppimisympäristöjä ja teknologian hyödyntämistä, mikä tukee EU:n digitalisaatiotavoitteita ja osaamisen modernisointia.

STEAM

- Mukana myös luovuus ja innovatiivisuus: taide- ja taitoaineet, äidinkieli ja kirjallisuus sekä kielet.
- Kytkee opetuksen todellisiin ongelmiin ja tilanteisiin, mikä tekee oppimisesta merkityksellistä.
- Yhdessä LUMA-aineiden kanssa voi lisätä mielenkiintoa LUMA-aineita kohtaan niiden oppijoiden joukossa, joita perinteiset luonnontieteet eivät kenties ole kiehtoneet.
    - Osaamispontentiaalin laajentaminen.
    - Oppilaiden ja opiskelijoiden itseohjautuvuuden, vuorovaikutuksen ja kriittisen ajattelun sekä viestinnän taitojen kehittyminen.
    - Osallisuuden vahvistuminen.
- Globaalit haasteet ratkotaan monitieteellisesti ja yhteisöllisesti. LUMA-alojen riittävä osaamisen taso on keskeistä kestävyysmurroksen aikaansaamisessa.

Opettajien täydennyskoulutuksen kehittäminen

- Tärkeää kehittää järjestelmä, joka palvelee opettajien osaamisen järjestelmällistä kehittämistä osana opettajan perustyötä.
- Peruskoulutus antaa hyvän pohjan työssä toimimiselle, mutta työssä toimiminen edellyttää täydennyskoulutuksen säännöllistä toteutumista.
- Opettajilta odotetaan tulevaisuudessa yhä laaja-alaisempaa osaamista ikäluokkien pienentyessä, jolloin väistämättä myös opettajien määrä vähenee.
- Opettajan työn houkuttelevuuteen ja myös pitovoimaan tulee kiinnittää huomiota.
- Lisäksi olisi myös huomioitava muiden kuin työelämässä tai koulutuksen piirissä olevien mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen ja non-formaalin oppimisen merkitys.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Kiitos!